

УДК 331.2; 336; 338.3; 338.5

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Ірина Химич; Наталія Константюк; Тетяна Винник

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
Тернопіль, Україна*

Резюме. Відображено загальне фінансово-економічне оцінювання діяльності вітчизняних підприємств в умовах нестабільності. На основі власних досліджень автори визначили, що нестабільність діяльності підприємства, перш за все, полягає у високій ймовірності виникнення як передбачуваних, так і непередбачуваних різноманітних зовнішніх ризиків, які, в свою чергу, породжують ряд внутрішніх негативних проявів у діяльності підприємств. Також, на основі власних думок авторів, запропоновано фактор «нестабільності» щодо діяльності підприємства враховувати як один із важливих етапів при формуванні стратегічного плану діяльності та подальшого ефективного розвитку підприємства на майбутнє. Фінансово-економічну ситуацію щодо діяльності підприємств протягом 2010–2018 років в Україні проаналізовано на основі статистико-економічних даних. Зокрема, розглянуто тенденції зміни таких показників: кількість суб'єктів господарювання; кількість найманих працівників у суб'єктів господарювання; витрати на персонал, затрачені суб'єктами господарювання; капітальні інвестиції підприємств; витрати, затрачені на виробництво продукції (товарів, послуг) підприємствами; обсяги виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання; обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання; чистий прибуток (збиток) підприємств. Визначено, що найбільшими загрозами в сучасному світі бізнесу виступають так звані «чорні лебеді», саме вони мають найпотужніший, а в більшості, безповоротний вплив, що тягне за собою кардинальні зміни стосовно всього життя в цілому. Виявлено, що ситуація, яка склалася для світу бізнесу на даний момент є неоднозначною. Адже, з одного боку, це справді велика ймовірність виникнення значних загроз, а з іншого, – поява зовсім нових можливостей для свого розвитку, наприклад, на основі конкурентоспроможності.

Ключові слова: нестабільність; фінансово-економічна оцінка; витрати; прибуток; «чорний лебідь»; фінансова криза; можливості розвитку; загрози; конкурентоспроможність.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.03.116

Отримано 11.04.2020

UDC 331.2; 336; 338.3; 338.5.

FINANCIAL AND ECONOMIC ASSESSMENT OF ENTERPRISES ACTIVITIES UNDER INSTABILITY CONDITIONS

Iryna Khymych; Nataliia Konstantiuk; Tetiana Vynnyk

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ternopil, Ukraine

Summary. General financial and economic assessment of the national enterprises activity under instability conditions is presented in this paper. On the basis of their own investigations the authors of this paper determined that the instability of the enterprise activity is, first of all, high probability of predictable and unpredictable variety of external risks occurrence resulting in a number of internal negative impacts in the enterprises activity. In addition, based on the authors' own opinions, it is proposed to consider the factor of “instability” concerning the enterprise activity as one of the important stages in the formation of the strategic business activity plan and effective enterprise development in the future. The financial and economic situation of the enterprises activity during 2010–2018 in Ukraine is analyzed due to statistical and economic data.

Particularly, the changes trends for the following indicators are considered: number of economic entities; the number of employees; expenses for the staff; capital enterprises investments; manufacturing products costs (goods, services); products manufacturing volume (goods, services); products sales volume (goods, services); enterprises net profit (loss). It is determined that the so-called "black swans" are the biggest threats in the modern business world, as they have the most powerful influence, and in most cases, irreversible impact, resulting in fundamental changes regarding to the whole life. It is identified that current situation for the business world is ambiguous. Since on the one hand, it is a real probability of significant dangers, and on the other hand, it is the occurrence of new development opportunities, for example, on the basis of competitiveness.

Key words: *instability; financial and economic assessment; costs; profit; «black swan»; financial crisis; development opportunities; dangers; competitiveness.*

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.03.116

Received 11.04.2020

Постановка проблеми. Тенденції розвитку вітчизняних підприємств відбуваються на тлі постійних змін, що мають як негативні, так і позитивні зрушення. Наявні ринкові відносини в Україні та світі сприяють виникненню високого рівня конкуренції. Адже тільки завдяки цьому фактору можливий розвиток та становлення ефективною підприємницької діяльності.

Крім цього, варто зауважити, що сучасний світ бізнесу, а також і ринкові процеси розвиваються значними стрімкими темпами, які мають суттєвий вплив і на економічний розвиток України. І які, в свою чергу, спонукають до прояву ділової активності та можливостей застосування нестандартних управлінських рішень для розвитку як власної справи, так і бізнесу загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження у сфері розвитку та становлення, а також оцінювання фінансово-економічного стану підприємств на сучасному етапі розвитку в Україні здійснювали такі вчені-науковці: Зайцев О.В., Захарова Н.Ю., Кустріч Л.О., Савицька О.М., Старинець О.Г., Сукрушева Г.О., Чемчикаленко Р.А., Яцук О.О. та багато інших.

Мета статті дослідження загальної фінансово-економічної оцінки діяльності вітчизняних підприємств в умовах нестабільності, на основі якої можливо сформулювати тактичний і стратегічний плани розвитку та підтримки їхньої діяльності на майбутнє.

Постановка завдання. Для повноцінного висвітлення всіх аспектів даного дослідження виокремлено ряд основних завдань, що потребують ґрунтовного аналізу та загального оцінювання, а саме:

1) представлення на основі дослідження спеціалізованих наукових джерел поняття «нестабільності» як одного із негативних факторів впливу на діяльність вітчизняних підприємств;

2) здійснення загального фінансово-економічного оцінювання щодо діяльності вітчизняних підприємств протягом 2010–2018 років на основі економіко-статистичних показників, а саме:

- кількості суб'єктів господарювання;
- кількості зайнятих працівників у суб'єктів господарювання;
- кількості найманих працівників у суб'єктів господарювання;
- витрат на персонал, затрачених суб'єктами господарювання;
- капітальних інвестицій підприємств;
- витрат, затрачених на виробництво продукції (товарів, послуг) підприємствами;
- обсягів виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання;
- обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання;
- чистого прибутку (збитку) підприємств;

3) представлення на основі вивчення думок експертів основних можливостей для підтримки бізнесу за наявності глобальної кризи, яка виникає на основі чинника «чорний лебідь».

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх десяти років в Україні відбувалися різноманітні фінансово-економічні зміни щодо діяльності як підприємницької справи, зокрема, так й економіки країни взагалі. Періодами дані зміни носили вкрай негативний всеохоплюючий характер, адже в більшості це були значні потрясіння не тільки в сфері економічних процесів, але й усього «життя» країни в цілому.

Передусім варто нагадати про затяжну фінансово-економічну кризу, початок якої припав на кінець 2013 року, на фоні військово-політичного конфлікту з РФ, яка спровокувала ряд різноманітних факторів, що негативно вплинули не тільки на підприємницьку сферу країни.

Визначено, що всі ці негативні зміни характеризуються нестабільністю діяльності підприємства, яка, перш за все, полягає у високій імовірності виникнення як передбачуваних, так і непередбачуваних різноманітних зовнішніх ризиків, і які, в свою чергу, породжують ряд внутрішніх негативних проявів у діяльності підприємств.

Взагалі, фактор «нестабільності» щодо діяльності підприємства необхідно враховувати як один з важливих етапів при формуванні стратегічного плану діяльності та подальшого ефективного розвитку підприємства.

Для того, щоб ефективно спланувати певні дії на перспективу, необхідне чітке оцінювання фінансово-економічного стану вітчизняних підприємств на основі його фінансового забезпечення, а також умов здійснення діяльності тощо.

Отже, на основі даних Державної служби статистики України [2] доцільно проаналізувати загальний фінансово-економічний стан щодо діяльності вітчизняних підприємств на основі результатів певних показників.

На основі статистичних даних, на рис. 1 представлено тенденції зміни кількості суб'єктів господарювання в Україні протягом 2010–2018 років.

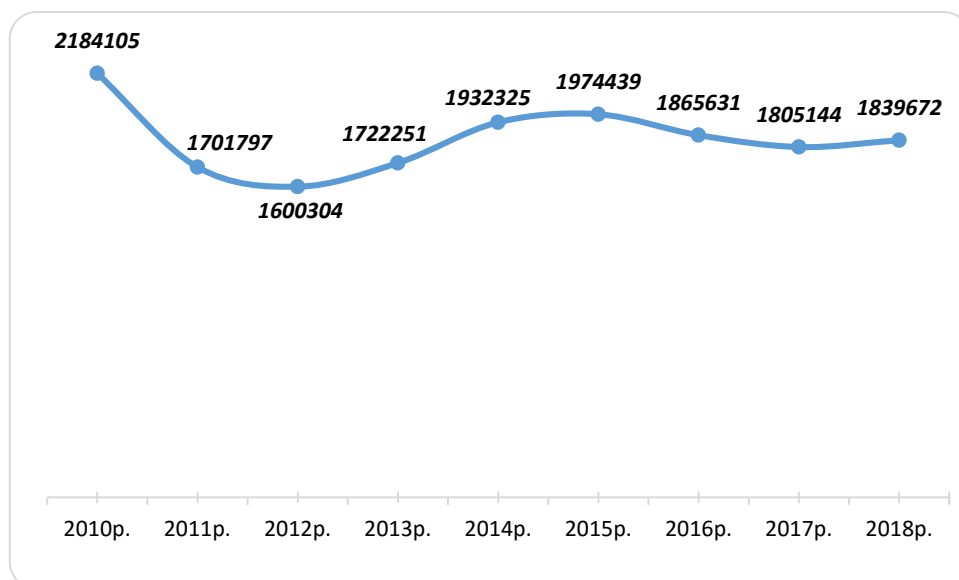

Рисунок 1. Динаміка кількості суб'єктів господарювання в Україні за 2010–2018 роки, од.

Figure 1. Dynamics of business entities number in Ukraine during 2010–2018, unit

Як бачимо із наведених даних, ця фінансова складова мала спадну тенденцію протягом 2010–2012 років: 2011 рік – на -22,08% менше, ніж результат за 2010 рік (2184105 од.); 2012 рік – на -5,10% менше за значення показника в 2011 році (1701797 од.).

Також негативна динаміка даного показника присутня протягом 2015–2017 років: 2016 рік – на -5,51% відносно показника за 2015 рік (1974439 од.); 2017 рік – на -3,24% менше, ніж результат у 2016 році (1865631 од.).

Позитивною тенденцією результатів дана складова відзначалася протягом 2012–2015 років: 2013 рік – на 7,62% більше відносно результату 2012 року (1600304 од.); 2014 рік – на 12,20% більше за показник 2013 року (1722251 од.); 2015 рік – на 2,18% більше, ніж результат за 2014 рік (1932325 од.).

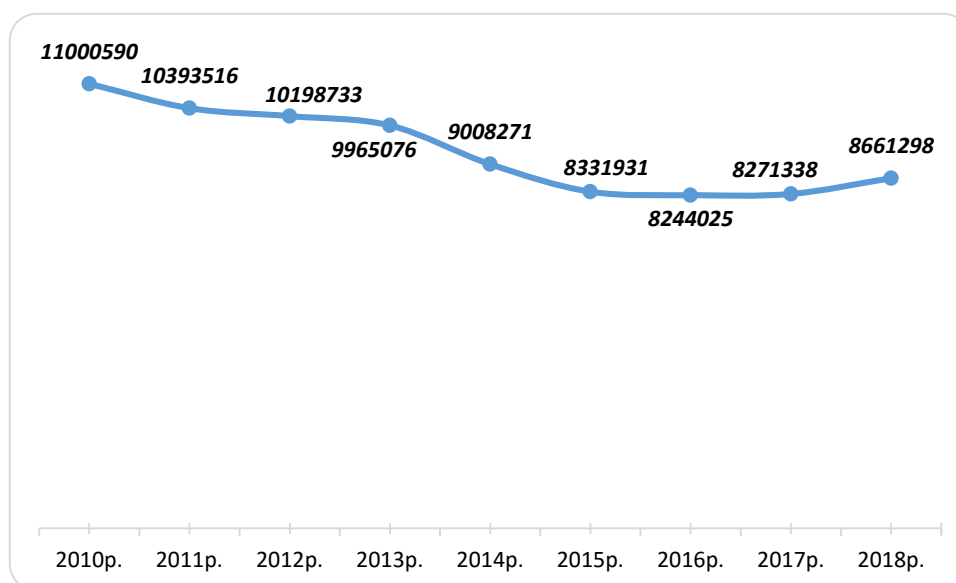
Також позитивною динамікою характеризується і результат за 2018 рік – на 1,91% більше за результат 2017 року (1805144 од.).

Порівнявши кількість суб'єктів господарювання за 2010 (21841905 од.) та за 2018 роки (1839672 од.) виявлено, що протягом останнього періоду їхня кількість скоротилася на -15,77% (-344433 од.).

Отже, проведені дослідження щодо кількості суб'єктів господарювання в Україні показали спадну тенденцію протягом аналізованого періоду.

В даному дослідженні вартим уваги також виступає й оцінювання тенденцій зміни, що стосується кількості як зайнятих, так і найманих працівників у суб'єктах господарювання в Україні протягом 2010–2018 років.

На рисунку 2 відображено динаміку кількості зайнятих працівників у суб'єктах господарювання за 2010–2018 роки.

Рисунок 2. Динаміка кількості зайнятих працівників у суб'єктах господарювання в Україні за 2010–2018 роки, осіб

Figure 2. Dynamics of workers number employed by business entities in Ukraine during 2010–2018, persons

Як бачимо із наведених даних, спадна динаміка кількості зайнятих працівників у суб'єктах господарювання в Україні має місце протягом 2010–2016 років.

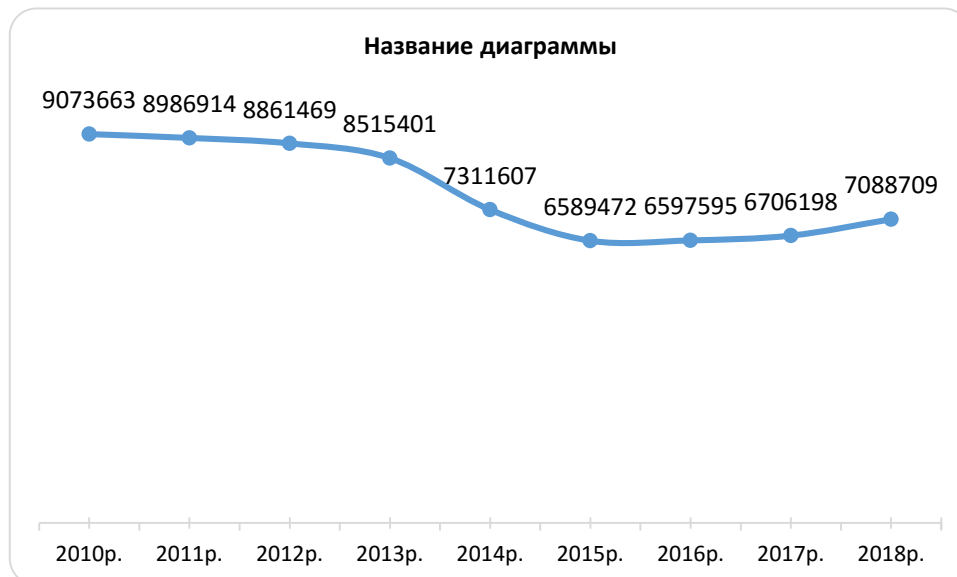
Протягом 2011 року (11000590 ос.) результат кількості найманих працівників скоротився в порівнянні із результатом 2010 року на -5,52% (10393516 ос.). За 2012 рік

(10198733 ос.) відбулося скорочення даного показника на -1,87% відносно результату за 2011 рік. Протягом 2013 року (9965076 ос.) ситуація така ж – скорочення на -2,29% порівняно із результатом 2012 року. За 2014 рік (9008271 ос.) знову скорочення, що складало -9,60% в порівнянні з показником 2013 року. Протягом 2015 року (8331931 ос.) – на -7,51% відбулося зменшення показника відносно результату за 2014 рік. За 2016 рік (8244025 ос.) знову ж таки – скорочення показника на -1,06% порівняно із показником 2015 року.

Протягом 2017–2018 років відбувається незначне зростання кількості зайнятих працівників у суб'єктах господарювання в країні: 2017 рік (8271338 ос.) – збільшення результату на 0,33% відносно показника за 2016 рік (8244025 ос.); 2018 рік (8661298 ос.) – зростання на 4,71% порівняно із показником 2017 року (8271338 ос.).

Отже, за 2017–2018 роки наявна відносно невелика позитивна динаміка зростання щодо кількості зайнятих працівників у суб'єктах господарювання в країні.

Динаміку кількості найманих працівників у суб'єктах господарювання за 2010–2018 роки наведено на рисунку 3.

Рисунок 3. Динаміка кількості найманих працівників у суб'єктах господарювання в Україні за 2010–2018 роки, осіб

Figure 3. Dynamics of employees number employed by business entities in Ukraine during 2010–2018, persons

На основі наведених статистичних даних проглядається досить спадна тенденція їх результатів протягом 2010–2015 років. А починаючи від 2016 і до 2018 роки – наявна динаміка повільного зростання значень щодо кількості найманих працівників у суб'єктах господарювання в країні.

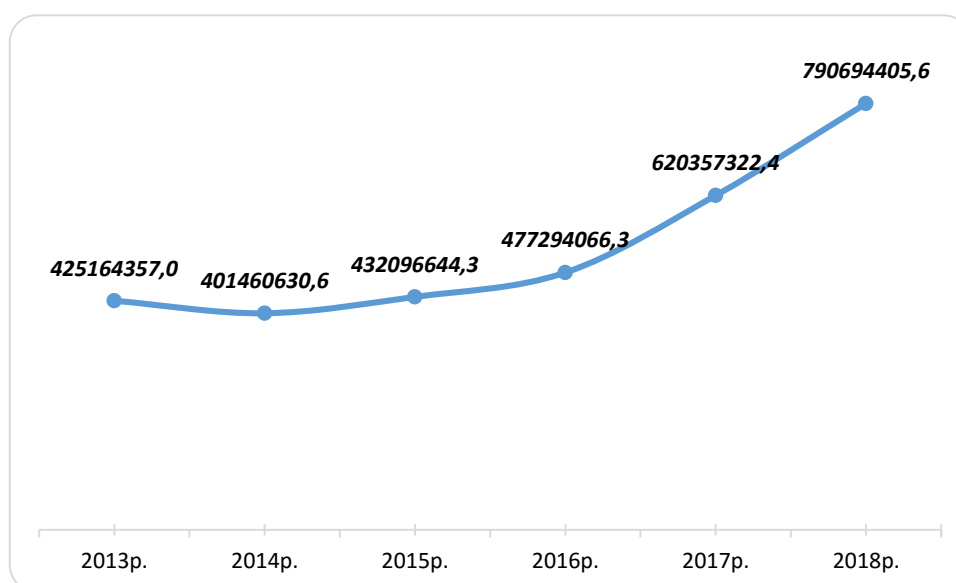
Варто відзначити, що протягом 2010–2013 років відбувалася дещо повільна тенденція до скорочення кількості найманих працівників, а за 2014–2015 роки відбулося різке скорочення кількості даних працівників. Дана тенденція пояснюється фінансово-політичною кризою в країні, яка мала суттєвий негативний вплив на все без винятку.

За 2011 рік (8986914 ос.) кількість найманих працівників скоротилася в порівнянні з результатом 2010 року (9073663 ос.) на -0,97%. Протягом 2012 року (8861469 ос.) даний показник скоротився відносно результату 2011 року на -1,40%. За

2013 рік (8515401 ос.) результат найманих працівників також зазнав скорочення порівняно з результатом 2012 року – на -3,91%. Протягом 2014 року (7311607 ос.) кількість найманих працівників скоротилася на -14,14% у порівнянні з показником за 2013 рік. За 2015 рік (6589472 ос.) ситуація аналогічна, даний показник зазнав зменшення відносно результату за 2014 рік на -9,88%.

Протягом 2016–2018 років відбувається незначне поживлення в країні, на основі чого кількість найманих працівників зростає. За 2016 рік (6597595 ос.) даний показник зріс на 0,12% відносно результату 2015 року (6589472 ос.). Протягом 2017 року (6706198 ос.) результат кількості найманих працівників збільшився на 1,65% у порівнянні із результатом за 2016 рік. За 2018 рік (7088709 ос.) показник кількості найманих працівників зріс на 5,70% відносно його результату за 2017 рік.

Проаналізувавши як змінювалася кількість зайнятих та найманих працівників у суб'єктів господарювання в Україні, доцільно дослідити й тенденції зміни витрат, затрачених суб'єктами господарювання на власний персонал (рисунок 4).

Рисунок 4. Динаміка суми витрат на персонал суб'єктів господарювання в Україні за 2013–2018 роки, тис. грн.

Figure 4. Dynamics of the costs for business entities staff in Ukraine during 2010–2018, thousand UAH

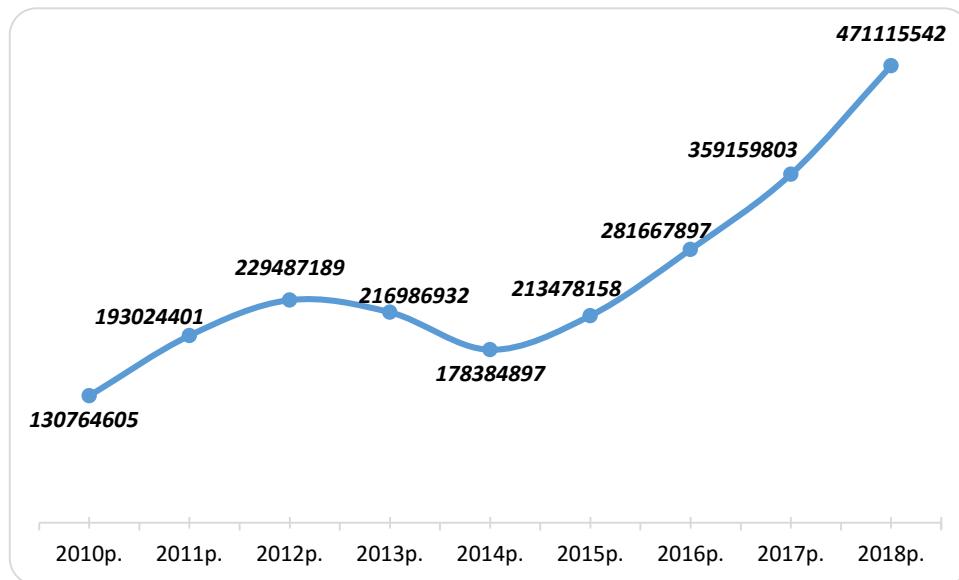
Здійснивши аналіз витрат на персонал суб'єктами господарювання, виявлено позитивну динаміку щодо суми даного показника. Власне, потрібно зауважити, що дане зростання, в більшості, відбувалося у зв'язку зі зростанням знецінення національної валюти, що й призвело до зростання всіх витрат.

Криза, яка відбулася в Україні в 2014 році (401460630,6 тис. грн.), показала скорочення витрат на персонал на -5,58% відносно результату за 2013 рік (425164357,0 тис. грн.). Протягом 2015–2018 років відбулося стрімке збільшення витрат на персонал.

За 2015 рік (432096644,3 тис. грн.) витрати на персонал зросли на 7,63% порівняно з показником за 2014 рік. Протягом 2016 року (477294066,3 тис. грн.) дана стаття витрат збільшилася на 10,46% у співвідношенні до результату 2015 року. За 2017 рік (620357322,4 тис. грн.) витрати зросли на 29,97% відносно показника 2016 року. Протягом 2018 року (790694405,6 тис. грн.) зростання витрат склало 27,46% порівняно із сумою витрат за 2017 рік.

Аналізу підлягають і такі показники, як капітальні інвестиції підприємств та витрати, затрачені на виробництво продукції та послуг у країні. Ці дані є надзвичайно важливими, адже відображають скільки саме фінансових ресурсів витрачено і відображають їх економічний зміст.

На рисунку 5 зображено динаміку капітальних інвестицій підприємств в Україні протягом 2010–2018 років.

Рисунок 5. Динаміка суми капітальних інвестицій підприємств в Україні за 2010–2018 роки, тис. грн.

Figure 5. Dynamics of enterprises capital investments in Ukraine during 2010–2018, thousand UAH

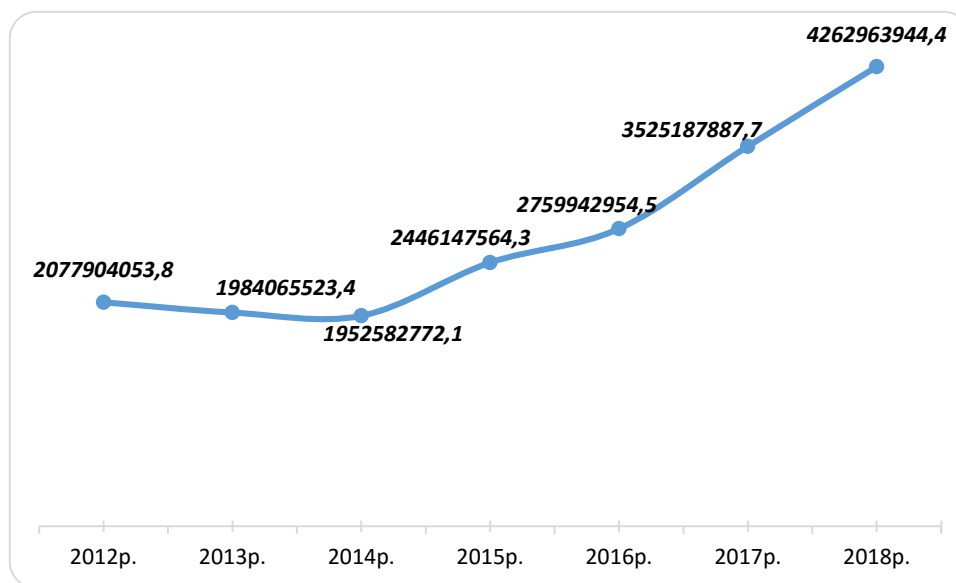
Оцінювання тенденцій зміни капітальних інвестицій підприємств виступає важливою складовою даного дослідження. Адже за допомогою саме капітальних інвестицій підприємства мають можливість розвиватися та продовжувати власну ефективну фінансово-господарську діяльність.

Як бачимо з поданих вище даних, позитивна динаміка щодо зміни суми капітальних інвестицій була протягом 2010–2012 та 2015–2018 років.

За 2011 рік (193024401 тис. грн.) дана складова зросла відносно суми 2010 року (130764605 тис. грн.) на 47,61%. За 2012 рік (229487189 тис. грн.) сума капітальних інвестицій збільшилася на 18,89% у порівнянні з результатом 2011 року. Протягом 2013 року (216986932 тис. грн.) динаміка капітальних інвестицій підприємств набирає негативної тенденції спаду – скорочення на -5,45% порівняно із значенням 2012 року. За 2014 рік (178384897 тис. грн.) теж присутня динаміка скорочення суми цієї складової – на -17,79% відносно суми за 2013 рік.

Починаючи від 2015 року ситуація покращується. Протягом 2015 року (213478158 тис. грн.) капітальні інвестиції підприємств зростають на 19,67% відносно їх суми за 2014 рік. Протягом 2016 року (281667897 тис. грн.) дана стаття збільшується на 31,94%, порівняно з результатом 2015 року. За 2017 рік (359159803 тис. грн.) сума капітальних інвестицій знову зростає (27,51%) у співвідношенні із сумою 2016 року. Протягом 2018 року (471115542 тис. грн.) дана складова збільшилася на 31,17% відносно суми за 2017 рік.

На рисунку 6 показано як змінювалися витрати, затрачені підприємствами на виробництво продукції, товарів та послуг протягом 2012–2018 років.

Рисунок 6. Динаміка витрат, затрачених підприємствами на виробництво продукції (товарів, послуг) в Україні за 2012–2018 роки, тис. грн.

Figure 6. Dynamics of enterprises expenses for products manufacturing (goods, services) in Ukraine during 2012–2018, thousand UAH

Проаналізувавши витрати, затрачені підприємствами на виробництво продукції, товарів та послуг у країні протягом 2012–2018 років, виявлено таку їх тенденцію змін.

За 2013 рік (1984065523,4 тис. грн.) дана стаття скоротилася відносно суми 2012 року (2077904053,8 тис. грн.) на -4,52%. За 2014 рік (1952582772,1 тис. грн.) ситуація також має тенденцію спаду – на -1,59%, порівняно із результатом за 2013 рік. Протягом 2015 року (2446147564,3 тис. грн.) витрати зросли на 25,28% в порівнянні із сумою 2014 року. За 2016 рік (2759942954,5 тис. грн.) витрати на виробництво знову зростають – на 12,83% відносно суми 2015 року. Протягом 2017 року (3525187887,7 тис. грн.) ця складова збільшилася на 27,73% порівняно із результатом 2016 року. За 2018 рік (4262963944,4 тис. грн.) знову тенденція зростання – на 20,93% відносно суми за 2017 рік.

У зв'язку з цим варто дослідити зміни, які відбулися з такими економіко-статистичними показниками, як обсяги виробленої та реалізованої продукції суб'єктами господарювання.

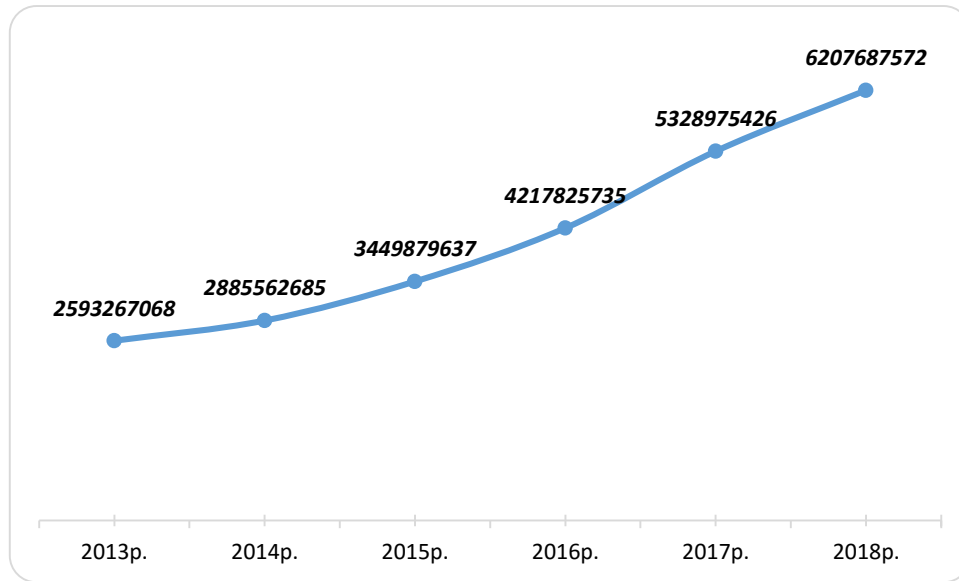
Тенденції зміни обсягів виробленої продукції, товарів та послуг суб'єктами господарювання наведено на рисунку 7.

З наведених даних бачимо, що динаміка обсягів виробленої продукції має зростаючий характер протягом усього аналізованого періоду.

Отже, протягом 2014 року (2885562684,7 тис. грн.) обсяг виробленої продукції зріс на 11,27% відносно суми за 2013 рік (2593267068,2 тис. грн.). За 2015 рік (3449879636,6 тис. грн.) дана складова збільшилася на 19,56% у порівнянні з сумою 2014 року. Протягом 2016 року (4217825735,2 тис. грн.) результат показника зріс на 22,26% порівняно з його результатом за 2015 рік. Протягом 2017 року (5328975426,2 тис. грн.) обсяг виготовленої продукції збільшився на 26,34% відносно суми 2016 року. За

2018 рік (6207687571,8 тис. грн.) сума цієї складової зростає на 16,49% порівняно із результатом за 2017 рік.

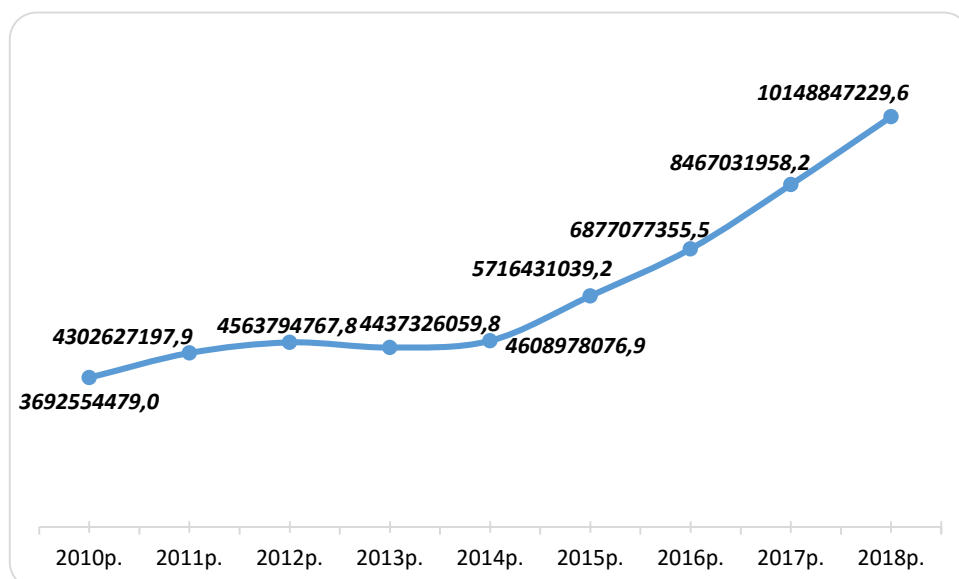

Рисунок 7. Динаміка обсягів виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання в Україні за 2013–2018 роки, тис. грн.

Figure 7. Dynamics of products (goods, services) manufactured by business entities in Ukraine during 2013–2018, thousand UAH

Із отриманих результатів дослідження можна припустити, що одним із факторів, які вплинули на збільшення суми витрат, затрачених на виготовлення продукції, виступає якраз збільшення обсягів її виробництва.

Зміни, що відбулися із обсягами реалізованої продукції, товарів та послуг суб'єктів господарювання наведено на рисунку 8.

Рисунок 8. Динаміка обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання в Україні за 2010–2018 роки, тис. грн.

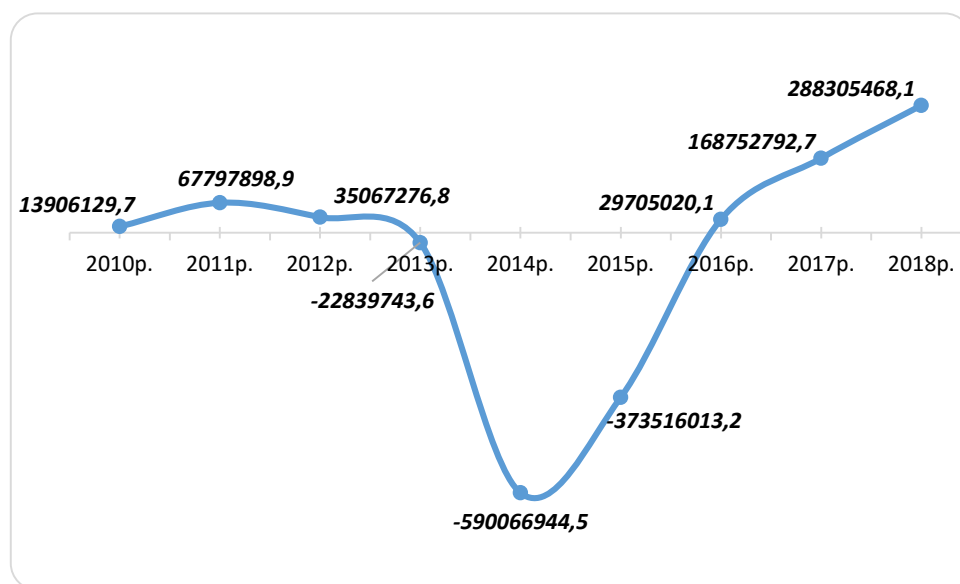
Figure 8. Dynamics of products sales volume (goods, services) for business entities in Ukraine during 2010–2018, thousand UAH

Наведені дані свідчать про відносно незмінну динаміку щодо обсягів реалізованої продукції, яка була протягом 2011–2014 років. Починаючи вже від 2015 року відбулося доволі стрімке зростання реалізації продукції, яке тривало до кінця 2018 року.

Протягом 2011 року (4302627197,9 тис. грн.) обсяг реалізованої продукції доволі зріс відносно результату за 2010 рік (3692554479,0 тис. грн.) – на 16,52%. За 2012 рік (4563794767,8 тис. грн.) дана стаття збільшилася всього на 6,07%, порівняно з сумою 2011 року. За 2013 рік (4437326059,8 тис. грн.) результат цієї економічної складової скоротився на -2,77% у співвідношенні з результатом 2012 року. Протягом 2014 року (4608978076,9 тис. грн.) даний показник збільшився на 3,87% порівняно з результатом 2013 року.

Протягом 2015 року (5716431039,2 тис. грн.) сума цього показника була вищою за минулорічну на 24,03%. За 2016 рік (6877077355,5 тис. грн.) ситуація незмінна й зростання суми цієї статті становило аж 20,30%, відносно результату за 2015 рік. Протягом 2017 року (8467031958,2 тис. грн.) знову присутнє збільшення обсягу реалізованої продукції, яке склало 23,12% в порівнянні з сумою 2016 року. За 2018 рік (10148847229,6 тис. грн.) даний показник зріс на 19,86% порівняно із результатом за 2017 рік.

Дослідивши тенденції змін усіх вище представлених статистико-економічних показників, доцільним виступає й оцінювання динаміки результатів отриманих фінансових результатів підприємствами країни протягом 2010–2018 років (рисунок 9).

Рисунок 9. Динаміка результатів чистого прибутку (збитку) підприємств в Україні за 2010–2018 роки, тис. грн.

Figure 9. Dynamics of enterprises net profit (loss) in Ukraine during 2010–2018, thousand UAH

Отримані дані свідчать про доволі складний та напружений період для діяльності вітчизняних підприємств.

Протягом 2010–2012 років підприємствами було отримано прибуток: за 2011 рік (67797898,9 тис. грн.) даний показник зріс відносно результату за 2010 рік (13906129,7 тис. грн.) на 387,54%; за 2012 рік (35067276,3 тис. грн.) сума прибутку хоч і була, проте скоротилася на -48,28% у порівнянні з сумою 2011 року.

Починаючи від 2013 року підприємства країни в підсумку, здійснювали діяльність, яку варто охарактеризувати як збиткову. За 2013 рік збиток підприємств

становив -22839743,6 тис. грн.; за 2014 рік результат зріс на 2483,51% відносно суми 2013 року; за 2015 рік значення збитку відносно зменшилося на -36,70% (-373516013,2 тис. грн.) ніж у 2014 році.

Варто відзначити, що протягом 2014 року отримано найбільше значення збитку в загальному підсумку діяльності підприємств країни, а саме -590066944,5 тис. грн.

Починаючи від 2016 року, підприємства починають здійснювати прибуткову діяльність. За 2017 рік (168752792,7 тис. грн.) сума прибутку зросла на 468,10% порівняно із сумою 2016 року (29705020,1 тис. грн.). Протягом 2018 року (288305468,1 тис. грн.) сума прибутку також має динаміку зростання відносно її результату за 2017 рік на 70,84%.

У загальному варто відзначити, що проведене загальне фінансово-економічне оцінювання діяльності вітчизняних підприємстві показала в більшості позитивні результати протягом 2010–2018 років.

Тому на основі отриманих результатів доцільно зробити висновки, що суб'єкти господарювання мають відносно всі можливості для ведення, підтримки та розвитку власної ефективної діяльності на майбутнє. Також дана оцінка відображає, що господарюючими суб'єктами сформовано певний фінансово-економічний резерв щодо підтримки життєздатності власної справи.

Даний «плацдарм» дуже знадобиться в теперішніх умовах, адже, не дивлячись на всі ці позитивні зміни, які б за майбутніми прогнозами повинні посприяти розвитку підприємницької справи в країні, суб'єкти господарювання отримали нищівний удар ще на початку 2020 року.

Ситуація, що відбувається в світі ще з кінця 2019 року характеризується нищівним глобальним кризовим характером. Найперший удар відчували фондові ринки, а пізніше – відлуння початку кризи сколихнуло всіх без винятку.

Як відомо, всі процеси, що відбуваються в країні, є взаємопов'язаними та мають взаємовплив одні на одних. Зміна у фінансовій сфері значно впливає на виробничу сферу, зміна соціально-політичної сфери має великий вплив як на економічну, так і фінансову та інші сфери діяльності країни зокрема: медицину, освіту, науку, виробництво, інвестиційний клімат, рівень інновацій, екологію тощо.

Тому перед тим, як планувати, варто враховувати ці взаємовпливи та постаратися сфокусуватися на отриманні бажаного результату з урахуванням багатьох змінних факторів, які аж ніяк не слід ігнорувати в даний час.

Відомо, що кожна глобальна фінансова криза виникає не сама по собі, виникненню та подальшому її розвитку завжди сприяє якийсь чинник. На даний час такий чинник має назву «чорний лебідь» – пандемія на основі «коронавірусу».

Проте ситуація для світу бізнесу на даний момент є двозначною: з одного боку, це й справді велика ймовірність значних загроз, а з іншого, – поява зовсім нових можливостей для свого розвитку, наприклад, на основі конкурентоспроможності тощо.

Конкурентоспроможність у теперішній ситуації є чи не найважливішим із чинників, за допомогою якого можливо не тільки втримати власні позиції, але й забезпечити власний саморозвиток на основі зовсім нових аспектів, що існували в світі бізнесу досі.

Для того, щоб це «спрацювало», перш за все необхідно на психологічному рівні постаратися прийняти неминучість даної події. А вже опісля прийняття та переосмислення наявності цієї ситуації варто ще раз переглянути минулий план щодо діяльності свого підприємства чи бізнесу.

На основі планових даних варто виокремити сильні сторони власної діяльності з урахуванням їхньої необхідності в «новому майбутньому», а також постаратися

сформувати декілька неординарних рішень для забезпечення та підтримання їхньої реалізації.

На основі отриманих даних варіантів розвитку подій щодо власної діяльності варто описати ряд основних можливостей щодо забезпечення утримання власних позицій на ринковому просторі.

Варто пам'ятати, що чіткої інструкції з подолання тих чи інших кризових ситуацій у бізнесі немає. Існує лише певна кількість описаних «рецептів дій» на основі досвіду спеціалістів своєї справи.

Тому для подолання власної критичної ситуації, перш за все, необхідне власне бажання, на основі якого будуть сформовані чіткі завдання для розв'язування даної ситуації.

Висновки. Діяльність підприємств завжди залежить від фінансово-економічного клімату в країні. Для української економіки в цілому чинник «нестабільності» є явищем звичайним. Адже економічні процеси в країні все ще знаходяться на етапі свого розвитку та становлення.

Здійшене фінансово-економічне оцінювання діяльності суб'єктів господарювання показала відносно позитивні результати за 2010–2018 роки. На основі отриманих даних можна припустити, що вітчизняні підприємства мають певні можливості для ведення, підтримки та розвитку власної ефективної діяльності на майбутнє.

Крім цього, зазначено, що в світі з кінця 2019 року виникла фінансова криза, яка охопила не тільки всі бізнес-процеси, але й усе життя в цілому. Але вихід є завжди. Тому для подолання негативних наслідків кризи потрібно, передусім, не зациклюватися за слабких сторонах, а намагатися максимально шукати всі можливі варіанти власного розвитку та саморозвитку.

Conclusions. Enterprises activity always depends on the financial and economic climate in the country. For the whole Ukrainian economy the factor of "instability" is a common phenomenon as economic processes in the country are still at the stage of their development and formation.

The financial and economic assessment of the business entities' activity showed relatively positive results during 2010–2018. Based on the obtained data, we can assume that domestic enterprises have certain opportunities for functioning, supporting and developing their own effective activities in future.

In addition, it is noted that financial crisis which affected not only all business processes, but whole life, has originated in the world since the end of 2019. But there is always a way out. Therefore, in order to overcome the negative crisis effects, it is necessary to focus not on the weaknesses, but try to maximize the search for all possible options for own development and self-development.

Список використаної літератури

1. Ваче Давтян. Гнів і торги. П'ять стадій проходження кризи в бізнесі: URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/koronavirus-v-ukrajini-yak-biznesu-perezhati-krizu-ostanninovini50076387.html>.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

References

1. Vache Davtyan. Hniv i torhy. P'yat' stadiy prokhozheniya kryzy v biznesi. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/koronavirus-v-ukrajini-yak-biznesu-perezhati-krizu-ostanni-novini-50076387.html> [In Ukraine].
2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny. State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [In Ukraine].